

बळीराम पाटील कला, वाणिज्य व विज्ञान महाविद्यालय,
ता. किनवट, जि. नांदेड.

इतिहास विभाग

सेमीस्टर – 3,

बी.ए. द्वितीय वर्ष,

पेपर - 6

विषय:- भारताचा इतिहास. (इ. स.१५२६ ते १७०७)

मार्गदर्शक

प्रा.अजय मारोती पाटील

प्रकरण –३. बादशहा अकबर

- ▶ अकबराचा जन्म 15 ऑक्टोंबर 1542 रोजी झाला.
- ▶ मुगल सम्राट अकबर याचा काळ 1542 ते 1605
- ▶ अकबर हा हुमायून व हमीदा बानो यांचा पुत्र.
- ▶ हुमायून यांचा पराभव शेरशहा सूरी ने केल्यावर तो परागंदा असताना अकबराचा जन्म अमरकोट येथे झाला.
- ▶ अकबर हिंदुस्थानाला आपला देश मानणारा पहिला मोगल सम्राट होता,
- ▶ त्यानेच प्रथम येथील राज्यव्यवस्थेची घडी बसवली, अगोदरचे सर्वच मुगल लुटारू म्हणून प्रसिद्ध आहेत.

पानिपतचे दुसरे युद्ध

- ▶ हरयाणा राज्याचा कर्णाल जिल्ह्यातील पानिपत या ऐतिहासिक स्थळी झालेल्या तीन प्रसिद्ध लढाया. हे स्थळ दिल्लीच्या वायव्येस सु. ८५ किमी. वर दिल्ली-अंबाला हमरस्त्यावर आहे.
- ▶ पानिपतची दुसरी लढाई : हे युद्ध एका बाजूस अकबर व त्याचा पालक बैरामखान व दुसऱ्या बाजूस हेमू (हीमू) यांमध्ये दिल्लीच्या गादीसाठी ५ नोव्हेंबर १५५६ रोजी झाले.
- ▶ या युद्धात अकबराचा विजय झाला.
- ▶ यावेळी पुन्हा मुघलांची सरशी झाली व भारतातील मुघलांच्या वर्चस्वावर शिक्कामोर्तब झाले.

अकबराचा साम्राज्यविस्तार

- ▶ माळवा विजय
- ▶ गुजरात (इ. स.1572 ते 73)
- ▶ बिहार व बंगालवर विजय (इ. स.1574 ते 76)
- ▶ ओरिसा प्रांतावर विजय (इ. स.1592)
- ▶ नवे संकट व काबुलवर वर्चस्व (इ.स.1581)
- ▶ काश्मीर वरील विजय (इ. स 1586)
- ▶ सिंधवर विजय (इ. स.1591)
- ▶ बलुचिस्तान विजय (इ. स.1595)
- ▶ कंदहारवर विजय (इ. स.1595)

अकबराचे दख्खन धोरण

- ▶ अकबराने संपूर्ण उत्तर भारत जिंकल्यानंतर त्याने आपले लक्ष दक्षिण भारताकडे वळविले.
- ▶ संपूर्ण भारत मोगल वर्चस्वाखाली आणणे हे अकबराचे ध्येय होते.
- ▶ याशिवाय पोर्तुगीजांच्या वाढत्या सत्तेस पायबंद घालने हा दक्षिण स्वारीचा हेतू होता.
- ▶ दक्षिण भारतात असलेल्या मुस्लिम राज्यात सत्तेसाठी सतत संघर्ष होत होता.
- ▶ अहमदनगर, विजापूर, गोवळकोंडा आणि खानदेश ही मुस्लिम राज्ये दक्षिण भारतात होती.
- ▶ या चारही राज्यात अकबराने आपले प्रतिनिधी पाठवून ते आपले प्रभुत्व स्वीकारण्यास तयार आहेत का याची चाचपणी केली.
- ▶ पण तीन राज्ये तयार नव्हती,तेव्हा त्यांना शरण आणण्याचे अकबराने ठरवले.

अकबराचे धार्मिक धोरण.

- ▶ अकबर हा दूरदृष्टीचा सम्राट असल्याने त्यांनी पूर्वजांच्या निधीत परिवर्तन करून उदार धार्मिक धोरणाचा स्वीकार केला.
- ▶ त्याने आपल्या राज्यातील लोकांना धार्मिक स्वातंत्र्य दिले.
- ▶ त्यामुळे कोणतीही व्यक्ती कोणताही धर्म स्वीकारू शकत असे.
- ▶ हिंदू मुसलमान यांच्यातील धार्मिक तेंढे दूर करून समन्वय निर्माण करण्यासाठी आणि बलशाली राष्ट्र निर्माण करण्यासाठी आपल्या प्रजेला दिन-ए- इलाही सारखा धर्म देण्याचा प्रयत्न केला

Thank you